
Διαφορές Μεταξύ Αθλητών με Κινητικές Αναπηρίες και Αρτιμελών Αθλητών ως προς την Αθλητική Εντιμότητα

Σωτήριος Σταμούλης, Δημήτριος Χατζηχαριστός, Αικατερίνη Ζουνχιά, & Εμμανουήλ Σκορδίλης

Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής & Αθλητισμού, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Περίληψη

Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η μελέτη της αθλητικής εντιμότητας Ελλήνων αθλητών με κινητικές αναπηρίες και αρτιμελών αθλητών. Εξετάστηκαν επίσης οι διαφορές της αθλητικής εντιμότητας ως προς φύλο, ηλικία και άθλημα. Το δείγμα αποτέλεσαν 198 αθλητές, με μέσο όρο ηλικίας τα 24.72 (± 11.62) έτη, εκ των οποίων 99 ήταν αρτιμελείς αθλητές και 99 αθλητές ήταν με αναπηρία. Το ερευνητικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε ήταν η Πολυδιάστατη Κλίμακα Προσανατολισμού Αθλητικής Εντιμότητας (Multidimensional Sportspersonship Orientation Scale - MSOS) των Vallerand, Briere, Blanchard και Provencher (1997), όπως προσαρμόστηκε από τον Ζαρώτη (2008) σε ελληνικό πληθυσμό, όπου περιλάμβανε 11 ερωτήσεις και εξέταζε τρεις παράγοντες: σεβασμός στους κοινωνικούς κανόνες, σεβασμός στις αρχές και σεβασμός στον αντίπαλο. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι υπήρχαν σημαντικές διαφορές μεταξύ των αθλητών με αναπηρία και των αρτιμελών αθλητών. Οι αθλητές με κινητική αναπηρία είχαν σημαντικά υψηλότερο σεβασμό στον αντίπαλο συγκριτικά με τους συναθλητές τους χωρίς αναπηρία. Αναφορικά με τον παράγοντα «σεβασμός στις αρχές του αθλήματος», βρέθηκαν σημαντικές διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών ($F=7.06$, $p=.009$, $\eta^2=.035$). Συγκεκριμένα, οι γυναίκες είχαν σημαντικά υψηλότερο σεβασμό στις αρχές του αθλήματος συγκριτικά με τους άνδρες. Όσον αφορά στην ηλικία, τα αποτελέσματα έδειξαν ότι δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των αθλητών διαφορετικής ηλικίας ($F=1.72$, $p=.17$, $\eta^2=.026$). Με βάση τα αποτελέσματα και τη συζήτηση της έρευνας, προέκυψαν τα εξής συμπεράσματα: (α) οι αθλητές με αναπηρία είχαν υψηλότερα επίπεδα αθλητικής εντιμότητας από τους αρτιμελείς αθλητές, (β) οι άνδρες αθλητές είχαν χαμηλότερα επίπεδα αθλητικής εντιμότητας σε σχέση με τις γυναίκες αθλήτριες, (γ) οι αθλητές/τριες με ηλικία μεγαλύτερη των 20 ετών είχαν υψηλότερα επίπεδα αθλητικής εντιμότητας σε σχέση με τους/τις αθλητές/τριες με ηλικία κάτω των 20 ετών, (δ) οι αθλητές/τριες με αθλητική εμπειρία μικρότερη των 7 ετών είχαν μεγαλύτερη αθλητική εντιμότητα έναντι των αθλητών/τριών με αθλητική εμπειρία άνω των 7 ετών, (ε) οι άνδρες αθλητές με αναπηρία και οι γυναίκες αθλήτριες με αναπηρία δεν είχαν διαφορές μεταξύ τους ως προς την αθλητική εντιμότητα.

Λέξεις κλειδιά: αθλητική εντιμότητα, φύλο, ηλικία, άθλημα, κινητικές αναπηρίες, αρτιμελείς αθλητές

Research

Differences in Sportspersonship between Athletes with Disabilities and Able-bodied Athletes

Sotirios Stamoulis, Dimitrios Xatzixaristos, Aikaterini Zounxia, & Emmanouil Skordilis

Department of Physical Education & Sport Science, National and Kapodistrian University of Athens

---

Abstract

The purpose of the study was to evaluate the sportspersonship of Greek athletes with physical disabilities and able-bodied athletes. Sportspersonship differences across gender, age and sport were investigated as well. The sample consisted of 198 athletes with a mean age 24.72 (± 11.62) years old, of which 99 were able-bodied athletes and 99 were athletes with physical disabilities. The questionnaires used was the Multidimensional Sportspersonship Orientation Scale questionnaire (Vallerand, Briere, Blanchard, & Provencher, 1997) as adapted by Zarotis (2008) in Greek population, which consisted of 11 questions and examined three factors: "respect towards the social rules", "respect towards the opponent" and "respect the principles of the sport". The results indicated that there were significant differences between athletes with disabilities and able-bodied athletes. The athletes with physical disabilities paid higher respect to the opponent comparing to the able-bodied athletes. Significant differences were found, in favor of women comparing to men athletes, with regard to the factor "respecting the principles of the sport" ($F=7.06$, $p=.009$, $\eta^2=.035$). As far as the age is concerned, the results showed no statistical significance between in both categories ($F=1.72$, $p=.17$, $\eta^2=.026$). There was statistically significant difference for the factor "respect towards the opponent", in favor of the group over 20 years old. With regard to athletic experience, the results showed no statistically significant differences between the two teams. Statistically significant difference was found only for the second factor "respect the principles of the sport" ($F=6.203$, $p=.014$, $\eta^2=.014$) in favor of the group with sports experience of 2 to 7 years. Based on the results and the discussion of the study, the following conclusions were revealed: (a) the athletes with disabilities indicated higher levels of sportspersonship comparing to able-bodied athletes, (b) the male athletes had lower levels of sportspersonship than the female athletes, (c) the athletes over 20 years old had higher levels of sportspersonship comparing to ones under the age of 20, (d) the athletes with sports experience less than 7 years had higher levels of sportspersonship comparing to athletes with experience more than 7 years, (e) the male and female athletes with disabilities had any differences between them as for sportspersonship.

Keywords: *sportspersonship, gender, age, sport, physical disabilities, able-bodied athletes*

Εισαγωγή

Αθλητική εντιμότητα σημαίνει «ενδιαφέρον και σεβασμός στους κανόνες και στις αρχές του αθλήματος, στους κοινωνικούς κανόνες συμπεριφοράς, στον αντίπαλο, όπως και η πλήρης δέσμευση στο άθλημα με την απουσία παράλληλα της αρνητικής προσέγγισης της συμμετοχής στον αθλητισμό» (Vallerand, Briere, Blanchard, & Provencher, 1997, σελ. 3). Σύμφωνα με τους Miller, Roberts και Omimindsen (2004), μέσα από τον αθλητισμό διαμορφώνεται καθοριστικά ο χαρακτήρας του ανθρώπου. Το κλειδί για την ανάπτυξη του χαρακτήρα βρίσκεται σε κοινωνικές αξίες που βιώνουν οι αθλητές μεταξύ τους, όπως συστηματική προσπάθεια, επικοινωνία, προετοιμασία, σεβασμός, κ.α. Ειδικότερα σε νέους και παιδιά έχει αποδειχθεί ότι το πλαίσιο του αθλητισμού είναι συχνά ευεργετικό για την ηθική και την ψυχο-κοινωνική τους ανάπτυξη, επιτρέποντας στους συμμετέχοντες να αναπτύξουν αυτο-αξία, αυτο-εκτίμηση, ηθική συμπεριφορά και αποδοχή από τους συναθλητές τους (Evans & Roberts, 1987; Fox, 1988; Roberts & Treasure, 1995).

Για την παρούσα έρευνα υιοθετήθηκε η κοινωνικο-ψυχολογική προσέγγιση της αθλητικής εντιμότητας του Vallerand (1991, 1994). Η αθλητική εντιμότητα διαμορφώνεται από προσωπικούς και κοινωνικούς παράγοντες, που την καθορίζουν σε τρία επιμέρους σημεία: (α) προσανατολισμό, (β) ανάπτυξη και (γ) επίδειξη κατάλληλης συμπεριφοράς (Ζαρώτης, 2008). Η κοινωνικο-ψυχολογική προσέγγιση οδήγησε αργότερα και στην δημιουργία της Πολυδιάστατης Κλίμακας Προσανατολισμού Αθλητικής Εντιμότητας (Multidimensional Sportspersonship Orientation Scale) (Vallerand, Briere, Blanchard, & Provencher, 1997), η οποία έχει χρησιμοποιηθεί εκτεταμένα από ερευνητές στο παρελθόν, τόσο στο εξωτερικό (Dunn & Dunn, 1999; Gibbons, Ebbeck & Weiss, 1995; Miller, Roberst, & Omimindsen, 2004; Stornes & Bru, 2002; Tsai & Fung, 2004) όσο και στην Ελλάδα (Μουρατίδου, Χατζόπουλος, Γκούτζα, & Καραμαύρου, 2003; Μουρατίδου, Χατζόπουλος, & Καραμαύρου, 2007; Παυλοπούλου, Γωνιάδου, Ζαχαριάδης, & Τσορμπιαζούδης, 2003; Ζαρώτης, 2008).

Οι Vallerand, Briere, Blanchard και Provencher, (1997) ανέπτυξαν την Πολυδιάστατη Κλίμακα Προσανατολισμού Αθλητικής Εντιμότητας (MSOS). Τα αποτελέσματα από την παραγοντική ανάλυση έδωσαν 5 συνολικά παράγοντες που περιγράφονταν από 25 ερωτήματα. Οι παράγοντες του MSOS ονομάστηκαν: (α) σεβασμός στον προπονητή κατά την διάρκεια της προπόνησης, (β) ανταλλαγή χειραψίας με τους αντιπάλους μετά από συντριπτική ήττα, (γ) άσκηση κριτικής σε ένα διατητητή (η οποία στοίχισε τη νίκη), (δ) άρνηση αποδοχής της νίκης χωρίς αγώνα και (ε) πραγματοποίηση μιας ενέργειας η οποία αν και αντικανονική επέδρασε στην αρνητική απόδοση των αντιπάλων. Οι ερευνητές δήλωσαν ότι η κλίμακα είχε ικανοποιητικούς δείκτες εγκυρότητας και αξιοπιστίας και μπορούσε να εφαρμοστεί σε αθλητές στο μέλλον.

Ο Ζαρώτης (2008) μελέτησε την προσαρμογή σε ελληνικό πληθυσμό της Πολυδιάστατης Κλίμακας Προσανατολισμού Αθλητικής Εντιμότητας (Multidimensional Sportspersonship Orientation Scale) και εξέτασε τις διαφορές ως προς το φύλο, την ηλικία και το άθλημα. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι γυναίκες παρουσίασαν υψηλότερες τιμές από τους άνδρες στους παράγοντες που συνθέτουν την αθλητική εντιμότητα. Επίσης τα δύο φύλα εμφάνισαν ισορροπία στον παράγοντα του σεβασμού στις αρχές. Τέλος, οι μεγαλύτεροι σε ηλικία αθλητές και με τη μεγαλύτερη αγωνιστική εμπειρία παρουσίασαν χαμηλή τιμή στον σεβασμό και στις αρχές του αθλήματός τους.

Με βάση τα παραπάνω συνάγεται ότι η αθλητική εντιμότητα έχει ερευνηθεί σε αρτιμελείς αθλητές τόσο στο εξωτερικό όσο και στην Ελλάδα. Δεν βρέθηκαν ωστόσο έρευνες που να εξετάζουν την αθλητική εντιμότητα σε αθλητές με αναπηρία. Η παρούσα έρευνα στοχεύει να καλύψει το ερευνητικό κενό και να εξετάσει την αθλητική εντιμότητα που εμφανίζουν Έλληνες αθλητές με αναπηρίες και αρτιμελείς αθλητές, και να αναδείξει ομοιότητες και διαφορές μεταξύ τους. Ένας δεύτερος σκοπός είναι η εξέταση των διαφορών της αθλητικής εντιμότητας ως προς το αγώνισμα, το φύλο των αθλητών και την αγωνιστική τους εμπειρία.

Μεθοδολογία

Δείγμα

Για τις ανάγκες της έρευνας συμμετείχαν συνολικά 198 αθλητές, από τους οποίους οι 99 ήταν αθλητές με αναπηρία και οι υπόλοιποι 99 αρτιμελείς. Οι άνδρες αθλητές ήταν 147, από τους οποίους οι 70 ήταν αθλητές με αναπηρία και 77 αρτιμελείς, ενώ οι γυναίκες αθλήτριες ήταν 51, από τις οποίες 29 ήταν αθλήτριες με αναπηρία και 22 αρτιμελείς. Η ηλικία του δείγματός μας κυμάνθηκε από τα εννέα έως τα εξήντα τρία έτη, (ΜΟ=24.72, ΤΑ=11.62). Οι αθλητές χωρίστηκαν σε δύο ομάδες με βάση την ηλικία, άνω ή κάτω των 20 ετών: η πρώτη ομάδα, κάτω των 20 ετών, αποτελούνταν από 75 αθλητές/τριες και η δεύτερη, άνω των 20 ετών, από 123 αθλητές/τριες.

Το χρονικό διάστημα αθλητικής εμπειρίας κυμάνθηκε από τα δύο έως και τα σαράντα ένα έτη, (ΜΟ=9.86, ΤΑ=7.86). Οι αθλητές χωρίστηκαν ανάλογα με την αθλητική τους εμπειρία σε δύο ομάδες: η πρώτη ομάδα, αποτελούνταν από 94 αθλητές και είχε εμπειρία άνω των 7 ετών και η δεύτερη αποτελούνταν από 104 αθλητές και είχε εμπειρία κάτω των 7 ετών. Τέλος, οι αθλητές αγωνίζονταν: στην κολύμβηση (N= 49), πάλη (N= 60), στίβο (N= 47), ποδόσφαιρο (N= 14), καλαθοσφαίριση (N= 26), καράτε (N= 1) και ξιφασκία (N= 1). Οι αθλητές που συμμετείχαν στην έρευνα είχαν τους εξής περιοριστικούς όρους: (α) να είναι Έλληνες (ημεδαποί), (β) να είναι αθλητές με κινητικές αναπηρίες χωρίς νοητική καθυστέρηση και αθλητές που να είναι αρτιμελείς, (γ) να ασχολούνται με τον αθλητισμό σε αγωνιστικό επίπεδο, και (δ) να έχουν αγωνιστική εμπειρία τουλάχιστον 2 χρόνια.

Μετρήσεις και όργανα μέτρησης

Για τις ανάγκες της έρευνας χρησιμοποιήθηκαν τα ακόλουθα εργαλεία μέτρησης:

(1) Το ερωτηματολόγιο της Κλίμακας Προσανατολισμού Αθλητικής Εντιμότητας (Multidimensional SportsPersonship Orientation Scale) των Vallerand και συνεργατών του (1997), όπως έχει διαμορφωθεί από τον Ζαρώτη (2008), σε ελληνικό πληθυσμό. Η κλίμακα στην αρχική της έκδοση αποτελείται από 5 παράγοντες με τους δείκτες άλφα του Cronbach για τον καθένα να είναι οι εξής: για τον παράγοντα της δέσμευσης $a=.71$, για τον παράγοντα του σεβασμού των κοινωνικών κανόνων $a=.86$, για τον παράγοντα του σεβασμού των κανονισμών $a=.83$, για τον παράγοντα του σεβασμού στον αντίπαλο $a=.78$ και για τον παράγοντα της αρνητικής προσέγγισης $a=.54$ (Vallerand et. al., 1997). Στην έρευνα του Ζαρώτη (2008) πραγματοποιήθηκε έλεγχος δομικής εγκυρότητας με διερευνητική παραγοντική ανάλυση. Επίσης, έγινε επιβεβαιωτική παραγοντική ανάλυση η οποία επιβεβαίωσε την δομική εγκυρότητα του ερωτηματολογίου. Η τελική μορφή της ελληνικής έκδοσης του ερωτηματολογίου αποτελείται από 11 ερωτήματα και 3 παράγοντες.

(2) Ερωτηματολόγιο για συλλογή ατομικών δημογραφικών στοιχείων, το οποίο είχε σαν σκοπό να συλλέξει προσωπικά στοιχεία του αθλητή όπως το φύλο, την ηλικία, την προπονητική ηλικία, την αγωνιστική εμπειρία, κ.α.

Διαδικασία

Η επιλογή του δείγματος έγινε μέσα από αθλητικούς συλλόγους με τους οποίους ο ερευνητής ήρθε σε προσωπική επαφή και παρουσιάστηκε ο σκοπός της έρευνας. Οι προπονητές έλαβαν και υπέγραψαν έντυπο συγκατάθεσης για να επιτρέψουν τη συμμετοχή των αθλητών τους, την περίοδο των αγώνων που υλοποιήθηκε η έρευνα. Στη συνέχεια, πραγματοποιήθηκε επίσκεψη στους χώρους προπόνησης, γνωριμία με τους αθλητές και ενημέρωση για τους σκοπούς της έρευνας. Οι αθλητές στη συνέχεια υπέγραψαν έντυπο συγκατάθεσης και απάντησαν στα ερωτηματολόγια, με την παρουσία του ερευνητή, που παρείχε διευκρινίσεις όταν απαιτούνταν. Οι ανήλικοι αθλητές που συμμετείχαν, έπρεπε να προσκομίσουν και ενυπόγραφο έντυπο συγκατάθεσης από τους γονείς τους. Στους αθλητές επισημάνθηκε ότι οι απαντήσεις τους θα είναι απολύτως εμπιστευτικές και ότι τα ερωτηματολόγια θα αποτελέσουν μια έρευνα για τη μελέτη της συμμετοχής – συμπεριφοράς στον αθλητισμό (Vallerand et. al., 1997). Επίσης, η περίοδος χορήγησης του ερωτηματολογίου πραγματοποιήθηκε στο μέσο της αγωνιστικής περιόδου καθώς, σύμφωνα με τους Vallerand και Losier (1994), η αθλητική εντιμότητα μειώνεται με την έναρξη της αγωνιστικής περιόδου.

Στατιστική ανάλυση

Για τη στατιστική επεξεργασία των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε το Στατιστικό Πακέτο Κοινωνικών Επιστημών (Statistical Package for the Social Sciences-SPSS for Windows 17.00) (Norusis, 1993). Συγκεκριμένα, χρησιμοποιήθηκε πολυμεταβλητική ανάλυση (2 X 2 MANOVA) και μονομεταβλητικές post hoc αναλύσεις (2 X 2 ANOVA) (Tabachnik & Fidell, 2001). Επιπλέον, η αξιοπιστία των μετρήσεων αξιολογήθηκε με δείκτες εσωτερικής συνοχής Cronbach α και συντελεστή συσχέτισης r Pearson. Τέλος, χρησιμοποιήθηκε το .05 επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας για την ανάλυση των δεδομένων.

Επαναμέτρηση (test - retest): Για την αξιοπιστία επαναληπτικών μετρήσεων (test - retest reliability), η Κλίμακα Προσανατολισμού της Αθλητικής Εντιμότητας (MSOS) επαναχορηγήθηκε σε διάστημα 15 ημερών σε 11 αθλητές του στίβου με αναπηρία, οι οποίοι είχαν συμμετάσχει και στην αρχική χορήγηση. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι ο παράγοντας του σεβασμού στους κοινωνικούς κανόνες παρουσίασε συσχέτιση Pearson $r=.77$, $p=.005$, ο παράγοντας του σεβασμού στις αρχές του αθλήματος Pearson $r=.63$, $p=.036$ και ο παράγοντας του σεβασμού στον αντίπαλο Pearson $r=.16$, $p=.63$. Οι συσχετίσεις ήταν στατιστικά σημαντικές. Η συνολική αθλητική εντιμότητα εμφάνισε συσχέτιση Pearson $r=.66$, $p=.026$ ανάμεσα στις δύο μετρήσεις.

Αποτελέσματα

Αξιολογήθηκαν οι απαντήσεις στους τρεις παράγοντες του ερωτηματολογίου (MSOS): (α) «σεβασμός στους κοινωνικούς κανόνες», (β) «σεβασμός στις αρχές του αθλήματος» και (γ) «σεβασμός στον αντίπαλο». Από τις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου, οι ερωτήσεις 1, 4, 7, 10 αντιστοιχούσαν στο πρώτο παράγοντα, οι 2, 5, 8, 11 αντιστοιχούσαν στο δεύτερο παράγοντα και τέλος, οι 3, 6, 9 αντιστοιχούσαν στον τρίτο παράγοντα.

Αξιοπιστία: Ο έλεγχος εσωτερικής συνέπειας της κλίμακας πραγματοποιήθηκε με τον δείκτη α του Cronbach και τα αποτελέσματα έδωσαν τις παρακάτω τιμές: .74 για τη συνολική βαθμολογία, .76 για τον «σεβασμό στους κοινωνικούς κανόνες», .71 για τον «σεβασμό στις αρχές» και τέλος, .63 για τον «σεβασμό στον αντίπαλο».

Διαφορές αθλητών με και χωρίς αναπηρία

Αρχικά εξετάστηκαν οι διαφορές στους τρεις παράγοντες του ερωτηματολογίου της αθλητικής εντιμότητας μεταξύ αθλητών με και χωρίς κινητική αναπηρία. Τα αποτελέσματα της πολυμεταβλητικής ανάλυσης (MANOVA) έδειξαν ότι υπήρχαν σημαντικές διαφορές μεταξύ των δύο ομάδων ($F=9.19, p=.000, \eta^2=.12$). Μονομεταβλητικές αναλύσεις χρησιμοποιήθηκαν στη συνέχεια και η σύγκριση μεταξύ των δύο ομάδων έδειξε ότι δεν υπήρχαν στατιστικά σημαντικές διαφορές ως προς τον πρώτο ($F=.059, p=.81, \eta^2=.00$) (σεβασμός στους κοινωνικούς κανόνες) και δεύτερο παράγοντα ($F=.035, p=.85, \eta^2=.00$) (σεβασμός στις αρχές του αθλήματος). Αναφορικά με τον τρίτο παράγοντα (σεβασμός στον αντίπαλο), βρέθηκαν σημαντικές διαφορές μεταξύ των δύο ομάδων ($F=26.49, p=.00, \eta^2=.12$). Εξέταση των μέσων τιμών έδειξε ότι οι αθλητές με κινητική αναπηρία ($MO=11.27$) είχαν σημαντικά υψηλότερο σεβασμό στον αντίπαλο συγκριτικά με τους συναθλητές τους χωρίς αναπηρία ($MO=9.04$) (Πίνακας 1).

Πίνακας 1: Μέσοι όροι αθλητών με και χωρίς αναπηρία ως προς την αθλητική εντιμότητα

Αθλητική εντιμότητα	Αθλητές	N	MO	TA
Αθλητική εντιμότητα (Συνολικό σκορ)	ΑμεΑ	99	46.24	6.43
	Αρτιμελείς	99	43.98	6.80
Σεβασμός στους κοινωνικούς κανόνες (1 ^{ος} παράγοντας)	ΑμεΑ	99	17.39	3.16
	Αρτιμελείς	99	17.28	3.26
Σεβασμός στις αρχές του αθλήματος (2 ^{ος} παράγοντας)	ΑμεΑ	99	17.58	2.91
	Αρτιμελείς	99	17.66	3.14
Σεβασμός στον αντίπαλο (3 ^{ος} παράγοντας)	ΑμεΑ	99	11.27	2.72
	Αρτιμελείς	99	9.04	3.36

Διαφορές ως προς το φύλο

Στον Πίνακα 2 παρουσιάζονται τα περιγραφικά στατιστικά (μέσος όρος και τυπική απόκλιση) των ανδρών και των γυναικών που συμμετείχαν στην έρευνα ως προς τους τρεις παράγοντες του ερωτηματολογίου της αθλητικής εντιμότητας. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι υπήρχε στατιστική σημαντικότητα ($F=3.46, p=.02, \eta^2=.05$). Οι μονομεταβλητικές αναλύσεις στη συνέχεια δεν ανέδειξαν σημαντικές διαφορές αναφορικά με τον πρώτο ($F=1.36, p=.71, \eta^2=.001$) και τρίτο παράγοντα ($F=.64, p=.42, \eta^2=.003$) αντίστοιχα. Αναφορικά με τον δεύτερο παράγοντα, βρέθηκαν σημαντικές διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών συνολικά ($F=7.06, p=.009, \eta^2=.035$). Εξέταση των μέσων τιμών στη συνέχεια ανέδειξε ότι οι γυναίκες ($MO= 18.57$) είχαν σημαντικά υψηλότερο σεβασμό στις αρχές του αθλήματος συγκριτικά με τους άνδρες ($MO= 17.29$).

Πίνακας 2: Περιγραφικά στατιστικά ανδρών και γυναικών ως προς την αθλητική εντιμότητα.

Αθλητική εντιμότητα και παράγοντες	Φύλο	N	MO	TA
Αθλητική εντιμότητα	Άνδρες	147	44.72	6.79
	Γυναίκες	51	46.24	6.36
Σεβασμός στους κοινωνικούς κανόνες (1 ^{ος} παράγοντας)	Άνδρες	147	17.39	3.24
	Γυναίκες	51	17.20	3.14
Σεβασμός στις αρχές του αθλήματος (2 ^{ος} παράγοντας)	Άνδρες	147	17.29	3.06
	Γυναίκες	51	18.57	2.69
Σεβασμός στον αντίπαλο (3 ^{ος} παράγοντας)	Άνδρες	147	10.05	3.28
	Γυναίκες	51	10.47	3.15

Διαφορές ως προς την ηλικία

Εξετάστηκαν στη συνέχεια οι διαφορές στην αθλητική εντιμότητα ανάμεσα σε δύο διαφορετικές ηλικιακές ομάδες (κάτω των 20 ετών και άνω των 20 ετών). Οι πολυμεταβλητές αναλύσεις έδειξαν ότι δεν υπήρχε στατιστική σημαντικότητα μεταξύ των δύο ομάδων ($F=1.72, p=.17, \eta^2=.026$). Οι μονομεταβλητικές αναλύσεις στη συνέχεια, ως προς τον πρώτο ($F=.04, p=.84, \eta^2=.00$) και δεύτερο παράγοντα ($F=.59, p=.45, \eta^2=.003$) δεν ανέδειξαν στατιστική σημαντικότητα. Αντίθετα, βρέθηκε οριακή στατιστική σημαντικότητα στον τρίτο παράγοντα ($F= 4.15, p=.04, \eta^2=.021$). Εξέταση των μέσων τιμών έδειξε ότι η ομάδα άνω των 20 ετών ($MO=10.52$) είχε σημαντική υψηλότερες τιμές, άρα και περισσότερο σεβασμό στον αντίπαλο, συγκριτικά με την ομάδα κάτω των 20 χρόνων ($MO=9.56$) (Πίνακας 3).

Πίνακας 3: Περιγραφικά στατιστικά των αθλητών άνω και κάτω των 20 ετών στην αθλητική εντιμότητα.

Αθλητική εντιμότητα και παράγοντες	Ηλικιακή ομάδα	N	MO	TA
Αθλητική εντιμότητα	Άνω των 20	123	45.38	6.38
	Κάτω των 20	75	44.67	7.21
Σεβασμός στους κοινωνικούς κανόνες (1 ^{ος} παράγοντας)	Άνω των 20	123	17.37	3.01
	Κάτω των 20	75	17.28	3.53
Σεβασμός στις αρχές του αθλήματος (2 ^{ος} παράγοντας)	Άνω των 20	123	17.49	2.95
	Κάτω των 20	75	17.83	3.14
Σεβασμός στον αντίπαλο (3 ^{ος} παράγοντας)	Άνω των 20	123	10.52	3.08
	Κάτω των 20	75	9.56	3.44

Διαφορές αθλητών με βάση την αθλητική εμπειρία

Το επίπεδο αθλητικής εντιμότητας ανδρών και γυναικών εξετάστηκε και στις δύο διαφορετικές ομάδες στις οποίες οι συμμετέχοντες στην έρευνα χωρίστηκαν σύμφωνα με την αθλητική τους εμπειρία, από (α) 2 έως 7 έτη και (β) από 7 έτη και άνω. Τα αποτελέσματα της πολυμεταβλητικής ανάλυσης (MANOVA) έδειξαν ότι δεν υπήρχε στατιστική σημαντικότητα ανάμεσα στις δύο ομάδες ($F=2.60, p=.11, \eta^2=.031$). Οι μονομεταβλητικές αναλύσεις που χρησιμοποιήθηκαν στη συνέχεια, δεν ανέδειξαν στατιστική σημαντικότητα ως προς τον πρώτο ($F=1.06, p=0.31, \eta^2=.305$) και τρίτο παράγοντα ($F=.01, p=.92, \eta^2=.921$). Αντίθετα, βρέθηκε στατιστική σημαντικότητα στο δεύτερο παράγοντα ($F=6.20, p=.014, \eta^2=.014$). Εξέταση των μέσων τιμών ανέδειξε ότι η ομάδα με αθλητική εμπειρία 2 έως 7 έτη ($MO= 18.17$) είχε σημαντικά υψηλότερο σεβασμό στις αρχές του αθλήματος συγκριτικά με την ομάδα με αθλητική εμπειρία μεγαλύτερη των 7 ετών ($MO= 17.12$) (Πίνακας 4).

Πίνακας 4: Περιγραφικά στατιστικά των αθλητών με αθλητική εμπειρία 2 έως 7 ετών και 7 ετών και άνω στην αθλητική εντιμότητα.

Αθλητική εντιμότητα και παράγοντες	Αθλητική εμπειρία	N	MO	TA
Αθλητική εντιμότητα (Συνολικό σκορ)	2 έως 7 έτη	94	45.94	6.87
	7 έτη και άνω	104	44.37	6.48
Σεβασμός στους κοινωνικούς κανόνες (1 ^{ος} παράγοντας)	2 έως 7 έτη	94	17.59	3.32
	7 έτη και άνω	104	17.12	3.10
Σεβασμός στις αρχές του αθλήματος (2 ^{ος} παράγοντας)	2 έως 7 έτη	94	18.17	3.04
	7 έτη και άνω	104	17.12	2.92
Σεβασμός στον αντίπαλο (3 ^{ος} παράγοντας)	2 έως 7 έτη	94	10.18	3.33
	7 έτη και άνω	104	10.13	3.18

Διαφορές του τύπου αθλήματος με την αθλητική εντιμότητα

Η αθλητική εντιμότητα και οι τρεις επιμέρους παράγοντές της εξετάστηκαν, τέλος, ως προς τη συσχέτισή τους με τον τύπο αθλήματος. Τα αποτελέσματα της πολυμεταβλητικής ανάλυσης έδειξαν ότι υπήρχε στατιστική σημαντικότητα μεταξύ των τύπων αθλήματος ($F=3.16, p=.001, \eta^2=.064$). Οι μονομεταβλητικές αναλύσεις στη συνέχεια δεν ανέδειξαν στατιστική σημαντικότητα όσον αφορά στον πρώτο ($F=.15, p=.96, \eta^2=.005$) και τον δεύτερο παράγοντα ($F=2.18, p=.07, \eta^2=.048$). Αναφορικά με τον τρίτο παράγοντα, βρέθηκαν σημαντικές διαφορές μεταξύ των πέντε διαφορετικών τύπων αθλήματος ($F=6.58, p=.001, \eta^2=.00$). Εξέταση των μέσων τιμών στη συνέχεια έδειξε ότι οι αθλητές της κολύμβησης ($MO=11.14$) είχαν σημαντικά υψηλότερο σεβασμό στις αρχές του αθλήματος συγκριτικά με τους αθλητές της καλαθοσφαίρισης ($MO=11.08$), στίβου ($MO=10.91$), πάλης ($MO=8.83$) και ποδο-

σφαίρου (ΜΟ=8.29) (Πίνακας 5). Εξαιτίας του γεγονότος ότι στα αθλήματα ξιφασκίας και καράτε υπήρχε μόνο από έναν αθλητή, δεν πραγματοποιήθηκε σύγκρισή τους με τα άλλα αθλήματα.

Πίνακας 5: Αθλητική εντιμότητα σε διαφορετικά αθλήματα.

Αθλητική εντιμότητα και παράγοντες	Αθλητική εμπειρία	N	ΜΟ	ΤΑ
Αθλητική εντιμότητα (Συνολικό σκορ)	Κολύμβηση	49	45.71	6.65
	Πάλη	60	43.32	6.50
	Στίβος	47	46.62	5.97
	Ποδόσφαιρο	14	42.14	8.64
	Καλαθοσφαίριση	26	46.85	6.61
Σεβασμός στους κοινωνικούς κανόνες (1 ^{ος} παράγοντας)	Κολύμβηση	49	17.45	3.33
	Πάλη	60	17.38	3.25
	Στίβος	47	17.36	2.44
	Ποδόσφαιρο	14	16.71	4.48
	Καλαθοσφαίριση	26	17.23	3.63
Σεβασμός στις αρχές του αθλήματος (2 ^{ος} παράγοντας)	Κολύμβηση	49	17.12	3.32
	Πάλη	60	17.10	3.48
	Στίβος	47	18.34	2.14
	Ποδόσφαιρο	14	17.14	3.03
	Καλαθοσφαίριση	26	18.54	2.32
Σεβασμός στον αντίπαλο (3 ^{ος} παράγοντας)	Κολύμβηση	49	11.14	2.56
	Πάλη	60	8.83	3.29
	Στίβος	47	10.91	3.30
	Ποδόσφαιρο	14	8.29	3.24
	Καλαθοσφαίριση	26	11.08	3.01

Ο έλεγχος Tukey προσδιόρισε τη διαφορά ανάμεσα στα αθλήματα ως προς την αθλητική εντιμότητα και στους τρεις παράγοντες της. Οι αθλητές της κολύμβησης υπερτερούν σε σχέση με τους αθλητές της πάλης ως προς την αθλητική εντιμότητα ($p=.001$) καθώς και με τους αθλητές του ποδοσφαίρου ($p=.02$). Επίσης, οι αθλητές του στίβου υπερτερούν έναντι των αθλητών της πάλης ($p=.006$) και έναντι των αθλητών της καλαθοσφαίρισης ($p=.02$). Τέλος, οι αθλητές του ποδοσφαίρου μειονεκτούν σε σχέση με τους αθλητές του στίβου ($p=.04$).

Συζήτηση - Συμπεράσματα

Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να μελετηθεί η αθλητική εντιμότητα σε Έλληνες αθλητές με κινητικές αναπηρίες και σε αρτιμελείς αθλητές. Επίσης να ερευνηθούν πιθανές διαφορές μεταξύ των δυο φύλων, διαφορετικής ηλικίας των συμμετεχόντων και μεταξύ αθλητών που προέρχονται από διαφορετικά αθλήματα. Θεωρήθηκε επιτακτική ανάγκη να πραγματοποιηθεί αυτή η έρευνα, καθώς μέχρι σήμερα δεν έγινε καμία έρευνα στην Ελλάδα αλλά και παγκοσμίως που να αξιολογεί την αθλητική εντιμότητα σε αθλητές με αναπηρία. Μέχρι σήμερα, έχουν γίνει αρκετές ερευνητικές προσπάθειες για την αξιολόγηση της αθλητικής εντιμότητας σε αρτιμελείς αθλητές παγκοσμίως. Στην Ελλάδα στο χώρο του αθλητισμού μόνο το 2.8% των ερευνών που έχουν δημοσιευθεί τα τελευταία 15 χρόνια (ως το 2002) έχουν ως θέμα την ηθική (Ζαρώτης, 2008).

Ο έλεγχος της αθλητικής εντιμότητας και των τριών παραγόντων της σε αθλητές με και χωρίς αναπηρία ανέδειξε ότι στον τρίτο παράγοντα «σεβασμός στον αντίπαλο» οι αθλητές με αναπηρία υπερείχαν στατιστικά σημαντικά έναντι των αρτιμελών αθλητών. Επίσης, και στους δύο άλλους παράγοντες, «σεβασμός στους κοινωνικούς κανόνες» και «σεβασμός στις αρχές του αθλήματος», υπερερούσαν οι αθλητές με αναπηρία άλλα όχι στατιστικά σημαντικά. Λόγω του γεγονότος ότι δεν υπάρχει αντίστοιχη διεθνής βιβλιογραφία σχετικά με τις διαφορές αθλητών με και χωρίς αναπηρία, δεν κατέστη εφικτή η σύγκριση των αποτελεσμάτων της παρούσας έρευνας με άλλες έρευνες.

Η εξέταση των διαφορών ανάμεσα στα δύο φύλα έδειξε ότι οι γυναίκες αθλήτριες παρουσίασαν σαφώς υψηλότερες τιμές από τους άνδρες αθλητές στο σύνολο της αθλητικής εντιμότητας καθώς και στο δεύτερο παράγοντα «σεβασμός στις αρχές του αθλήματος» και μια ελαφριά υπεροχή έναντι των ανδρών στον τρίτο παράγοντα «σεβασμός στον αντίπαλο». Έτσι, επιβεβαιώνονται προηγούμενες έρευνες για τη συμπεριφορά των γυναικών στους

αγωνιστικούς χώρους σε σχέση με τους άνδρες (Duda et al., 1991; Lemyre et al., 2001; Miller et al., 2004; Tsai & Fung, 2004). Ο παράγοντας «σεβασμός στις αρχές του αθλήματος» διαφοροποίησε στατιστικώς σημαντικά τα δύο φύλα, δείχνοντας ότι οι γυναίκες αποδίδουν μεγαλύτερο σεβασμό στις αρχές του αθλήματος και ακολουθούν περισσότερο τις αποφάσεις των διαιτητών-κριτών. Ανάλογο αποτέλεσμα είχε και η έρευνα του Miller και των συνεργατών του (2004), με τους άνδρες αθλητές να είναι περισσότερο καχύποπτοι με τις αρχές του αθλήματος και να διαμαρτύρονται συχνά προς τους διαιτητές.

Τα αποτελέσματα της έρευνας για τη διαφοροποίηση των συμμετεχόντων στην αθλητική εντιμότητα στο σύνολό της καθώς και στους παράγοντες της με βάση την ηλικιακή ομάδα στην οποία ανήκουν, δεν απέφεραν σημαντικές διαφορές. Οριακά υψηλότερες τιμές αθλητικής εντιμότητας παρατηρήθηκαν υπέρ της ηλικιακής ομάδας άνω των 20 ετών και μόνο στον τρίτο παράγοντα «σεβασμός στον αντίπαλο». Τα αποτελέσματα φαίνεται να συμφωνούν με την υπάρχουσα βιβλιογραφία (Ζαρώτης, 2008). Οι Tsai και Fung (2004) υποστήριξαν ότι η μεγαλύτερη έκθεση του ατόμου στο αθλητικό σύστημα ευθύνεται σημαντικά για τη μείωση της αθλητικής εντιμότητας με την πάροδο του χρόνου. Ειδικότερα, για τον παράγοντα «σεβασμός στις αρχές», οι μεγαλύτεροι σε ηλικία αθλητές αμφισβητούν τις αποφάσεις των διαιτητών-κριτών, βασιζόμενοι στην εμπειρία τους. Αντίθετα, για τους παράγοντες «σεβασμός στους κοινωνικούς κανόνες» και «σεβασμός στον αντίπαλο», επιβάλλεται οι αθλητές άνω των 20 ετών να συμπεριφέρονται με ανάλογο σεβασμό, δεδομένου του γεγονότος ότι συμμετέχουν ενεργά στην κοινωνία και συναναστρέφονται περισσότερο με συμπαίκτες και αντιπάλους.

Προκειμένου να γίνει περαιτέρω έλεγχος της αθλητικής εντιμότητας στην παρούσα έρευνα, εξετάστηκε η σχέση των παραγόντων της αθλητικής εντιμότητας με την αθλητική εμπειρία των συμμετεχόντων. Στατιστικά σημαντική σχέση αναδείχθηκε μόνο στον παράγοντα «σεβασμός στις αρχές του αθλήματος» υπέρ της ομάδας με αθλητική εμπειρία 2 έως 7 έτη. Παρατηρήθηκε, δηλαδή, ότι στις μικρότερες ηλικίες η αθλητική εντιμότητα αυξάνεται με την πάροδο του χρόνου, ενώ αρχίζει και μειώνεται σε πιο έμπειρους αθλητές, εξαιτίας της αμφισβήτησης των αποφάσεων των διαιτητών του αθλήματος. Με βάση τις προηγούμενες έρευνες για την επίδραση της ηλικίας στην αθλητική εντιμότητα (D' Arripe - Longueville, 2006; Tsai & Fung, 2004; Ζαρώτης, 2008) καθώς και με τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας, αναδεικνύεται η σημασία της ηλικίας στη διαμόρφωση της αθλητικής εντιμότητας.

Στη συνέχεια, εξετάστηκε η σχέση της αθλητικής εντιμότητας και των παραγόντων της με τον τύπο αθλήματος στο οποίο αγωνίζονταν οι αθλητές. Στατιστικά σημαντική σχέση προέκυψε μόνο στον τρίτο παράγοντα «σεβασμός στον αντίπαλο» με τους αθλητές της κολύμβησης να εμφανίζουν υψηλότερους δείκτες. Στη συνέχεια, ακολουθούσαν οι αθλητές της καλαθοσφαίρισης, του στίβου, της πάλης και τέλος, του ποδοσφαίρου. Σύμφωνα με την έρευνα του Bredemeier και των συνεργατών του (1986), όσο περισσότερη επαφή υπάρχει μεταξύ των αθλητών σε ένα άθλημα, τόσο λιγότερη εντιμότητα δείχνουν οι συμμετέχοντες. Η φύση του αθλήματος κατέχει σημαντικό ρόλο στην υιοθέτηση αθλητικά έντιμης ή όχι συμπεριφοράς, καθώς ανάλογα με το τύπο αθλήματος διαφέρουν οι ευκαιρίες που παρουσιάζονται για σωματική ή λεκτική επαφή με τον αντίπαλο. Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας αναφορικά με τις διαφοροποιήσεις των παραγόντων της αθλητικής εντιμότητας ανάλογα με τον τύπο του αθλήματος, δε φαίνεται να συμφωνούν απόλυτα με προηγούμενες έρευνες του Bredemeier και των συνεργατών του (1986) καθώς και του Ζαρώτη (2008).

Σημασία για τον Αθλητισμό

Αρκετές ερευνητικές προσπάθειες έχουν εξετάσει την αθλητική εντιμότητα σε αρτιμελείς αθλητές παγκοσμίως. Στην Ελλάδα στο χώρο του αθλητισμού μόνο το 2,8% των ερευνών που είχαν δημοσιευθεί τα τελευταία 15 χρόνια (ως το 2002) έχουν ως θέμα την ηθική, (Ζαρώτης, 2008). Ωστόσο, δεν έχει υπάρξει καμία έρευνα στην Ελλάδα αλλά και παγκοσμίως που να αξιολόγησε την αθλητική εντιμότητα σε αθλητές με αναπηρία. Τόσο στους αγώνες όπου συμμετέχουν αρτιμελείς αθλητές, όσο και σε αυτούς που συμμετέχουν αθλητές με αναπηρία, ο παράγοντας της αθλητικής εντιμότητας αξίζει να διερευνηθεί προκειμένου να εξακριβώσουμε το κατά πόσο οι αθλητές είναι προσηλωμένοι στις αρχές και τις αξίες του «ευ αγωνίζεσθαι». Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια αυξανόμενη συμμετοχή των αναπήρων αθλητών σε αγώνες. Επίσης είναι γνωστό ότι οι αρμόδιοι κρατικοί αθλητικοί φορείς έχουν θεσπίσει σημαντικά οικονομικά κίνητρα, περίπου αντίστοιχα με αυτά που έχουν θεσπιστεί για τους αρτιμελείς αθλητές. Έτσι, εύλογα γεννάται μια επιστημονική περιέργεια για το κατά πόσο, παράλληλα με την αύξηση της συμμετοχής των ανάπηρων αθλητών σε αγώνες και την επέκταση των «κινήτρων» και σε αυτούς, αυξάνεται και ο πειρασμός τους για τη χρήση αθέμιτων μέσων για τη νίκη.

Βιβλιογραφία

- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. New York: General Learning Press.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: Freeman.
- Bekiari, A., & Sakelariou, K. (2004). Physical education teacher's opinions towards inclusion of students with disabilities. *Italian Journal of Sport Sciences*, 11, 10-15.
- Beyer, R., Flores, M. M., & Vargas - Tonsing, T. M. (2008). Volunteer youthsport coaches' attitudes towards athletes with ADHD. *International Journal of Sport Sciences and Coaching*, 3, 554-563.
- Bredemeier, B. (1985). Moral reasoning and the perceived legitimacy of intentionally injurious sport acts. *Journal of Sport Psychology*, 7, 110-124.
- Bredemeier, B. J., Shields, D. L. & Horn, J. C. (1985). Values and violence in sports today. The moral reasoning athletes use in their games and in their lives. *Psychology Today*, 19, 22-29.
- Bredemeier, B. J. (1995). Divergence in children's moral reasoning about issues in daily life and sport specific contexts. *International Journal of Sport Psychology*, 26, 453-463.
- Bredemeier, B. J., & Shields D. L. (1986). Athletic aggression: An issue of contextual morality. *Sociology of Sport Journal*, 3, 15-28.
- Bredemeier, B. J., & Shields D. L., (1986). Game reasoning and interaction morality. *Journal of Genetic Psychology*, 147, 257-275.
- Bredemeier, B. J. (1994). Children's moral reasoning and their assertive, aggressive, and submissive tendencies in sport and daily life. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 16, 1-14.
- Chelladurai, P., & Saleh, S. D. (1980). Dimensions of leader behavior in sports: Development of a leadership scale. *Journal of Sport Psychology*, 2, 34-54.
- Crown, J., & Heatherighton, L. (1989). The costs of winning? The role of gender in moral reasoning and judgments about competitive athletic encounters. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 11, 281-289.
- Crowne, D. P., & Marlowe, D. (1960). A new scale of social desirability independent of psychopathology. *Journal of Consulting Psychology*, 24, 349-354.
- D' Arripe - Longueville, F., Pantaleon, N., & Smith, A. L. (2006). Personal and situational predictors of sportspersonship in young athletes. *International Journal of Sport Psychology*.
- Duda, J. L., & Nicholls, J. (1992). Dimensions of achievement motivation in schoolwork and sport. *Journal of Educational Psychology*, 84, 290-299.
- Duda, J. L. (1998). *Advances in Sport and Exercise Psychology Measurement*. Morgantown, W.Va.: Fitness Information Technology.
- Dunn, J. G. H., & Dunn, J. C. (1999). Goal orientations, perceptions of aggression, and sports personship in elite male youth ice hockey players. *The Sport Psychologist*, 13, 183-200.
- Gibbons, S. L., Ebbeck, V., & Weiss, M. R. (1995). Fair play for kids: effects on the moral development of children in physical education. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 66, 247-255.
- Gilligan, C. (1982). In a Different Voice: Women's Conceptions of Self and Morality. *Harvard Educational Review*, 47, 481-517.
- Gilligan, J. (1976). Beyond morality: Psychoanalytic reflections on shame, guilt, and love. In T. Lickona (Ed.), *Moral development and behavior: Theory, research, and social issues* (pp. 144-158). New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Goodway, J. D., & Rudisill, M. E. (1997). Perceived physical competence and actual motor skill competence of African American preschool children. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 14, 314-326.
- Haan, N. (1977). *Coping and defending: Processes of self-environment organization*. New York: Academic Press.
- Henschen, K., Horvat, M., & Roswal, G. (1992). Psychological profiles of the United States wheelchair basketball team. *International Journal of Sport Psychology*, 23, 128-137.
- Hodge, K., & Tod, D. (2001). Moral reasoning and achievement motivation in sport: A qualitative inquiry. *Journal of Sport Behavior*, 24, 307-327.
- Horrocks, C. (1979). The relationship of selected prosocial play behaviors in children to moral reasoning: Youth sports participation and perception of sportsmanship. Unpublished doctoral dissertation, University of North Carolina at Greensboro.
- Kavussanu, M., & Spray, C.M. (2006). Contextual influences on moral functioning of male youth footballers. *The Sport Psychologist*, 20, 1-23.

Σταμούλης κ.ά. / Αναζητήσεις στη Φ.Α. & τον Αθλητισμό, 16 (2018), 55 – 65

- Kleiber, D. A., & Roberts, G. C. (1981). The effects of sport experience in the development of social character: An exploratory investigation. *Journal of Sport Psychology*, 3, 114-122.
- Knoppers, A. (1988). Men working: coaching as a male dominated and sex segregated occupation. *Arena Review*, 12, 69-80.
- Knoppers, A., Zuidema, M., & Meyer, B. B. (1989). Playing to win or playing to play. *Sociology of Sport Journal*, 6, 70-76.
- Kohlberg, L. (1969). Stage and sequence: The cognitive-developmental approach to socialization. In D. A. Goslin (Ed.), *Handbook of socialization theory and research* (pp. 347-481). Chicago: Rand-McNally.
- Kohlberg, L. (1973). The claim to moral adequacy of a highest stage of moral judgment. *Journal of Philosophy*, 70, 630-646.
- Koudlacek, M., Valkova, H., Sherrill, C., Myers, B., & French, R. (2002). An inclusion instrument on planned theory for prospective physical educators. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 19, 280-299.
- Lemyre, P., Roberts, G.C., & Ommundsen, Y. (2002). Achievement goal orientations, perceived ability, and sportspersonship in youth soccer. *Journal of Applied Sport Psychology*, 14, 120-136.
- Lumpkin, A., Stoll, S. K., & Beller, J. M. (1999). *Sport Ethics. Applications for Fair Play* (2nded.). St. Louis, MO: MCGraw Hill.
- Meegan, S., & MacPhail, A. (2006) Irish physical educators' attitudes toward teaching students with special educational needs. *European Physical Education Review*, 12, 75-97.
- Mercurialis, H. (1573, 1er ed 1569). *De Arte gymnastica*. Venetia: Junta.
- Miller, B. W., Roberts G. C., & Ommundsen Y. (2003). Effect of motivational climate on sportspersonship among competitive youth male and female football players. Norwegian University of Sport Science, Oslo, Norway.
- Morley, D.W., Leng, M.J., Mackay, A.W., & Sloane, H.J. (2005). Late glacial and Holocene environmental change in the Lake Baikal region documented by oxygen isotopes from diatom silica. *Global & Planetary Change*, 221-233.
- Ogilvie, B.C., & Tutko, T.A., (1971). Sport: If you want to build character, try something else. *Psychology Today*, 5, 60-63.
- Piaget, J. (1932). *The moral judgement of the child*. NY: Harcourt, Brace Jovanovich.
- Piaget, J. (1932). *The moral judgment of the child*. London: Kegan Paul, Trench, Trubner and Co.
- Rest, J., Cooper, D., Coder, R., Masanz, J., & Anderson, D. (1974). Judging the important issues in moral dilemmas: An objective measure of development. *Developmental Psychology*, 10, 490-501.
- Shields, D.L., & Bredemeier, B. J. (1995). *Character development and physical activity*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Skordilis, E.K., Gavriilidis, A., Charitou, S., & Asonitou, K. (2003). Comparison of sport achievement orientation of male professional, amateur, and wheelchair basketball athletes. *Perceptual and Motor Skills*, 97, 483-490.
- Skordilis, E., Sherril, C., Yilla, A., Koutsouki, D., & Stavrou, N.A. (2002). Use of the Sport Orientation Questionnaire with wheelchair athletes. Examination of evidence for validity. *Perceptual and Motor Skills*, 95, 197-207.
- Slining, M., Adair, L. S., Goldman, B.D., Borja, J. B., & Bentley, M. (2010). Infant overweight is associated with delayed motor development. *Journal of Pediatrics*, 157, 20-25.
- Staub, E., (1978). *Positive social behavior and morality. Personal and social influences*. Academic press.
- Stornes, T., & Bru, E. (2002). Sportspersonship and perceptions of leadership. An investigation of adolescent handball players perceptions of sportspersonship and relations with perceived leadership. *European Journal of Sport Science*, 6, 1-15.
- Tsai, E., & Fung, L. (2004). Sportspersonship in youth basketball and volleyball players. *Athletic Insight: The online Journal of Sport Psychology*, 7, 37-46.
- Turiel, E. (1983). *The development of social knowledge: Morality and convention*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Vallerand, R. J., Briere, N. M., Blanchard, C., & Provencher, P. (1997). Development and validation of the multidimensional sportspersonship orientation scale. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 19, 197-206.

- Vallerand, R. J., & Losier, G.F. (1994). Self-determined motivation and sportsmanship orientations: an assessment of their temporal relationship. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 16, 229-245.
- Vygotsky, L. (2003). *Vygotsky's sociocultural theory*. Cambridge: University Press.
- Weiss, M.R., & Smith, A.L. (1999). Quality of friendships in youth sport: Measurement development and validation. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 21, 145-166.
- Βανταράκη, Β. (2009). *Baruch de Spinoza*. Αθήνα: Εκκρεμές.
- Βοσνιάδου, Μ. (1992). *Σκέψη, συναισθημα και συμπεριφορά στο πλαίσιο της ηθικής ανάπτυξης*. Κείμενα Εξελεγκτικής Ψυχολογίας, Τόμος Γ', Κοινωνική Ανάπτυξη. Αθήνα: Gutenberg.
- Γιαννάκης, Θ. (2000). *Ιστορία φυσικής αγωγής*. Αθήνα: Τ.Ε.Φ.Α.Α., Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- Γιαννάκης, Θ., Γκιόσος, Ι., Κουτσούμπα, Μ., Μάστορα, Ι., & Ξιάρχος, Γ. (2008). *Ολυμπιακή και αθλητική παιδεία* (Ed. Ι. Γκιόσος). Αθήνα: Προπομπός.
- Γκιόσος, Ι. (2000). *Ολυμπιακή και αθλητική παιδεία*. Αθήνα: Προπομπός.
- Γογγάκη, Κ. (2003). *Οι αντιλήψεις των Αρχαίων Ελλήνων για τον αθλητισμό*. Αθήνα: Εκδόσεις Τοπωθήτω.
- Ζαρωτής, Ι. (2008). Προσαρμογή της κλίμακας προσανατολισμού της αθλητικής εντιμότητας και μελέτη διαφορών μεταξύ φύλου, ηλικίας και αθλήματος. Αδημοσίευτη μεταπτυχιακή διατριβή. Αθήνα: Τ.Ε.Φ.Α.Α.
- Θεοδώρα, Ι. (2009). Βιοηθική του αθλητισμού: του ευ και οι αρνητικές τάσεις στον αθλητισμό. Αδημοσίευτη μεταπτυχιακή διατριβή. Αθήνα: Τ.Ε.Φ.Α.Α.
- Κουτσούκη, Δ. (1997). *Ειδική φυσική αγωγή: Θεωρία και πρακτική*. Αθήνα: Συμμετρία.
- Κουτσούκη, Δ., Καλύβας, Β., & Σκορδίλης, Μ., (2003). Σύγκριση ποσοτικών και ποιοτικών χαρακτηριστικών μεταξύ Ειδικών και Γενικών Προγραμμάτων «Άθλησης για όλους». *Η Ελλάδα σε Κίνηση*, 6, 28-34.
- Λυπουρλής, Δ. (Ed.) (2002). *Αριστοτέλης. Ηθικά Νικομάχεια* (Βιβλίο Β'). Θεσσαλονίκη: Ζήτρος.
- Μάμουλας, Β. (2009). Ντόπινγκ, η ομπρέλα της ανοχής και της ασυλίας. Retrieved from <http://www.palema.gr/arhtra/athlitiki-iatriki/item/1270-ntopingk-i-omprela-tis-anoxis-kai-tis-asilias>.
- Μάστορα, Ι., & Βαλοτασιου, Χ. (2007). Βία και επιθετικότητα των εφήβων στην αθλητική δραστηριότητα. Retrieved from <http://www.encephalos.gr/44-4g.htm>.
- Μουρατίδης, Ι. (2008). *Ιστορία φυσικής αγωγής και αθλητισμού του αρχαίου κόσμου*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Πλάτων.
- Μουρατίδου, Κ., (2009). *Η ηθική διδάσκεται. Εγχειρίδιο για τη θεωρία και την πράξη της ηθικής και της δημοκρατικής παιδείας*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Αδελφών Κυριακίδη.
- Μουρατίδου, Κ., Χατζόπουλος Δ., & Καραμάρου, Σ. (2007). Moral development in sport context: Utopia or reality? *Hellenic Journal of Psychology*, 4, 163-184.
- Μουρατίδου, Κ., Χατζόπουλος, Δ., Γκούτζα, Σ., & Καραμάρου, Σ. (2003). Έλεγχος της εγκυρότητας του Ερωτηματολογίου Ηθικής Κρίσης (MJT) του Lind στην Ελλάδα. *Φυσική Αγωγή και Αθλητισμός*, 50, 47-55.
- Μπαμπινιώτης, Γ. (2002). *Λεξικό της νέας Ελληνικής γλώσσας* (2η έκδοση). Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.
- Νίτσε, Φ. (2009). Η γενεαλογία της ηθικής. Αθήνα: Δαρμινός.
- N. 2725/17-6-99 (ΦΕΚ 121 Α). Ερασιτεχνικός και Επαγγελματικός Αθλητισμός και άλλες διατάξεις.
- Παναγιωτόπουλος, Δ. Π. (2005). Ντόπινγκ και συμπληρώματα διατροφής βίοι παράλληλοι. *Πρακτικά 15ου Πανελληνίου Σεμιναρίου της Γυναικολογικής Ενδοκρινολογικής Εταιρίας*, σελ. 68-79.
- Παναγιώτου, Α., Δουλκερίδου, Α., Ευαγγελινού, Χ., Κοΐδου, Α., & Μουρατίδου, Α. (2009). Εκτίμηση της στάσης μαθητών του γενικού δημοτικού σχολείου ως προς την ένταξη παιδιών με αναπηρία στη φυσική αγωγή μετά από πρόγραμμα παρέμβασης. *Αναζητήσεις στη Φυσική Αγωγή & τον Αθλητισμό*, 7, 103-113.
- Παυλοπούλου, Ε., Γωνιάδου, Σ., Ζαχαριάδης, Π., & Τσορμπαζούδης, Χ. (2003). Ο ρόλος των κινήτρων στην εκδήλωση ηθικής συμπεριφοράς στη σχολική φυσική αγωγή. *Αναζητήσεις στη Φυσική Αγωγή και τον Αθλητισμό*, 48, 61-72.
- Πελεγρίνης, Θ. (1997). *Ηθική φιλοσοφία*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Πελεγρίνης, Θ. (2004). *Λεξικό της φιλοσοφίας*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Ψυχουντάκη, Μ., Εκκεκάκης, Π. & Ζέρβας, Ι. (1993). Σύντομη Κλίμακα Κοινωνικής Επιθυμητότητας: Προσαρμογή της Κλίμακας των Marlowe – Crowne. Αδημοσίευτη εργασία. ΤΕΦΑΑ, Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Υπεύθυνος έκδοσης: Ελληνική Ακαδημία Φυσικής Αγωγής, **Υπεύθυνη συντακτικής επιτροπής:** Όλγα Κούλη, **Επιμελητές έκδοσης:** Βάσω Ζήση, Βασίλης Γεροδήμος, Αντώνης Χατζηγεωργιάδης, Θανάσης Τσιόκανος, Αθανάσιος Τζιαμούρτας, Γιώργος Τζέτζης, Θωμάς Κουρτέσης, Ευάγγελος Αλμπανιδής, Κων/να Δίπλα. **Διαχείριση-επιμέλεια-στοιχειοθεσία:** Ευάγγελος Γαλάνης, Βασίλης Μπούγλας.

Editor -in- Chief: Hellenic Academy of Physical Education, **Head of the editorial board:** Olga Kouli, **Editorial Board:** Vaso Zissi, Vasilis Gerodimos, Antonis Chatzigeorgiadis, Thanassis Tsiokanos, Athanasios Jamurtas, Giorgos Tzetzis, Thomas Kourtessis, Evangelos Albanidis, Konstantina Dipla. **Editorial management:** Evangelos Galanis, Vasilis Bouglas.